

Anna Oliwa¹

Sułtanat Omanu pod rządami Haithama bin Tariqa Al Saida

Wstęp

Rok 2020 to koniec pewnej ery w Omanie, wytyczonej przez sułtana Kabusa, rządzącego państwem przez 50 lat. Sułtan Kabus to władca o najdłuższym stażu politycznym w regionie Bliskiego Wschodu, a na świecie ustępuje miejsca jedynie sułtanowi Hassanalowi Bolkiah z Brunei i królowej Elżbiecie II z Wielkiej Brytanii. Jego śmierć wymusiła zmianę na stanowisku głowy państwa. Funkcję sułtana objął Haitham bin Tariq Al Said. Celem niniejszego artykułu jest próba znalezienia odpowiedzi na poniższe pytania:

- Jak wygląda procedura sukcesyjna w Omanie i kim jest nowy władca?
- Jakie państwo zostawił po sobie sułtan Kabus? Jaką politykę prowadził sułtan Kabus?
- Jakie wyzwania ekonomiczne i polityczne stoją przed sułtanem Haithamem w związku z przyjętą strategią Oman 2040? Czy będzie to polityka ciągłości czy zmiany?

Tajemnicza sukcesja

Arabskie monarchie przeważnie precyzują, że tron jest dziedziczony zgodnie z zasadą primogenitury. Nie inaczej jest w przypadku Sułtanatu Omanu, gdzie artykuł 5 Konstytucji zaznacza, że dostęp do tronu posiadają mężczyźni potomkowie Sayyida Turkiego bin Saida bin Sultana, sprawującego swoje rządy w latach 1871–1888. W tym samym dokumencie czytamy, że prawo do wyboru

¹ Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska, e-mail: anna.oliwa@outlook.com.

posiada specjalna Rada Rodziny Królewskiej, która ma na to 3 dni od momentu pojawienia się wakatu. Jeśli rodzina królewska nie dojdzie do porozumienia, Rada Obrony, przewodniczący Rady Państwa (izba wyższa parlamentu), przewodniczący Rady Konsultacyjnej (izba niższa parlamentu), przewodniczący Sądu Najwyższego oraz dwóch wysokich rangą sędziów są zobowiązani do otwarcia listu sułtana Kabusa skierowanego do rodziny królewskiej, w którym znajdzie się nazwisko nowego władcy (art. 6). Kandydat musi być mużulmaninem, posiadającym mużulmańskich rodziców².

Sułtan Kabus wiódł oficjalnie samotne i pozbawione potomstwa życie, a jego zaawansowany wiek rodził pytanie, kto zostanie jego następcą. Niechęć sułtana do zajęcia się tym tematem była dla badaczy tematyki bliskowschodniej przesłanką do pojawienia się w przyszłości kryzysu sukcesyjnego, co mogłoby zachwiać polityczną stabilnością Omanu³. Warto zauważyć, że w przypadku sułtanatu Omanu nie może być mowy o jakimkolwiek doświadczeniu sukcesyjnym po 1970 r., ponieważ wybór nowego władcy opiera się na przepisach ustawy zasadniczej z 1996 r., przyjętej za życia sułtana Kabusa. Sułtan Kabus jest w zasadzie jedynym władcą, jakiego zna większość dorosłych Omańczyków.

Wiele znaków zapytania o przyszłość Omanu było także wynikiem obojętności sułtana wobec własnej rodziny królewskiej. Sułtan Kabus posiadał bardzo szerokie uprawnienia, które dawała mu ustawa zasadnicza, ale w odróżnieniu od pozostałych monarchii Zatoki Perskiej nie był zobligowany do konsultacji kluczowych decyzji z rodziną królewską⁴. Mark Katz zauważył, że funkcjonowanie Omanu w czasach sułtana Kabusa można porównać do jednoosobowego przedsiębiorstwa, podczas gdy sąsiednie monarchie arabskie zorganizowane są na zasadzie rodzinnych przedsiębiorstw⁵. To z kolei rodziło pytania o administracyjne i polityczne kompetencje przyszłego władcy, niezangażowanego w proces decyzyjny.

Nie można jednak powiedzieć, że członkowie rodziny królewskiej nie pełnili żadnych stanowisk państwowych. Dwóch kuzynków sułtana Kabusa, Fahad i Haitham, sprawowali odpowiednio funkcje: pierwszy wicepremiera ds. gabinetu, a drugi ministra kultury oraz dziedzictwa narodowego. Wśród zaangażowanych politycznie osób warto wymienić: wujka sułtana, Shahiba, będącego

² *Oman's Constitution of 1996 with Amendments through 2011*, https://www.constituteproject.org/constitution/Oman_2011.pdf?lang=en [dostęp: 30.04.2020].

³ M.N. Katz, *Assessing the Political Stability of Oman*, 2004, s. 1.

⁴ J.E. Peterson, *The solitary sultan and the construction of the new Oman*, [w:] *Governance in the Middle East and North Africa*, red. A. Kadhim, Londyn–Nowy York 2013, s. 320.

⁵ M.N. Katz, *op.cit.*, s. 4.

doradcą ds. środowiska oraz Thuwayniego jako specjalnego przedstawiciela sułtana. Warto skonstatować, że żadne z tych stanowisk nie jest na tyle istotne i strategiczne dla kondycji państwa jak chociażby ministerstwo finansów, spraw zagranicznych czy obrony. Jednak te trzy ministerstwa leżały w zakresie kompetencji sułtana Kabusa⁶.

Nowym władcą został wybrany Haitham bin Tariq Al Said. Według doniesień prasowych rodzina królewska, poprzez szacunek i wzgląd na dobro państwa, zdecydowała się na otwarcie listu z nazwiskiem kandydata, który przed swoją śmiercią zostawił sułtan Kabus⁷. Osoba nowego sułtana nie jest zaskoczeniem, ponieważ obok swoich dwóch braci, As'ada oraz i Shibaba, był typowany na przyszłego, potencjalnego władcę Omanu⁸. Sułtan Haitham jest synem pierwszego premiera i w zasadzie jedyne go premiera Omanu po 1970 r.⁹ Oprócz teki ministerialnej pełnił w przeszłości funkcję sekretarza generalnego w Ministerstwie Spraw Zagranicznych¹⁰. Decyzją sułtana Kabusa został mianowany na przewodniczącego komitetu zajmującego się opracowaniem długofalowej strategii rozwoju państwa „Oman Vision 2040” w grudniu 2013 roku¹¹. Ponadto sułtan Haitham posiada doświadczenie na polu biznesowym: był odpowiedzialny za projekt budowy miasta turystycznego Blue City oraz pełnił funkcję prezesa National Trading, gdzie odpowiadał za budowę dwóch elektrowni¹².

Nominacja przez samego sułtana Kabusa jest dla nowego władcy ogromnym wyróżnieniem tak w oczach rodziny królewskiej, jak i poddanych. Sułtan Haitham już na początku swoich rządów otrzymuje ogromny kredyt zaufania i polityczną legitymację, która może być jedynie tymczasowa¹³. Starsza ludność Omanu deklarowała, że „przed sułtanem Kabusem nie było nic”, a taka opinia będzie wywierać presję na obecnego władcę¹⁴. Młodsza ludność Omanu

⁶ Ibidem.

⁷ S. Shurafa, *Will opened: Sultan Haitham Bin Tariq Al Said succeeds Sultan Qaboos of Oman*, <https://gulfnews.com/world/gulf/will-opened-sultan-haitham-bin-tariq-al-said-succeeds-sultan-qaboos-of-oman-1.1578723371083> [dostęp: 30.04.2020].

⁸ J.E. Peterson, *Oman faces the Twenty-First Century*, [w:] *Political Change in the Arab Gulf States: Stuck in Transition*, red. M.A. Tétreault, Londyn 2011, s. 108.

⁹ Później obowiązki premiera sprawował sułtan Kabus.

¹⁰ J.E. Peterson, *Oman...*, op.cit., s. 108.

¹¹ M. Valeri, *Simmering unrest and succession challenges in Oman*, 2015, s. 23.

¹² Ibidem, s. 30.

¹³ O. Shariff, *Sultan Haitham: Oman's new ruler has big shoes to fill*, <https://gulfnews.com/opinion/oped/sultan-haitham-omans-new-ruler-has-big-shoes-to-fill-1.69054371> [dostęp: 30.04.2020].

¹⁴ C.M. Davidson, *After the sheikhs. The coming collapse of the Gulf Monarchies*, Londyn 2015, s. 51.

niekoniecznie będzie skora do akceptacji obecnego *status quo*¹⁵. Sułtan Kabus obejmował funkcję głowy państwa w wieku 30 lat i rządził prawie przez całe swoje życie, natomiast sułtan Haitham w dniu wyboru jest o 35 lat starszy, co też będzie wpływać w przyszłości na ocenę rządów. Mimo to warto podkreślić, że autorytet samego sułtana Kabusa stopniowo się kurczył, czego przejawem był otwarty list grona intelektualistów w 2011 roku skierowany do władcy żądających zakrojonych reform politycznych oraz nowej konstytucji. Domagano się przekształcenia sułtanatu w monarchię parlamentarną¹⁶.

W swoim oficjalnym, pierwszym przemówieniu sułtan Haitham zadeklarował, że będzie kontynuował politykę zapoczątkowaną przez swojego poprzednika. Wśród głównych priorytetów znalazło się: zmniejszenie długu publicznego oraz deficytu budżetowego, a także modernizacja edukacji, nauki oraz rozwoju. Swoje przemówienie zaadresował także do młodych, deklarując rozwiązanie problemu bezrobocia wśród tej grupy wiekowej. Sułtan zadeklarował, że jeśli chodzi o politykę światową będzie kontynuował strategię neutralności¹⁷. Te bardzo ogólne deklaracje niewiele mówią o przyszłych działaniach sułtana Haithmana, ale jedną z pierwszych decyzji politycznych nowego sułtana, zaraz po 40-dniowej narodowej żałobie poświęconej sułtanowi Kabusowi, było ułaskawienie 282 więźniów, w tym 123 cudzoziemców¹⁸. Kolejne ułaskawienia 599 osób, w tym 336 cudzoziemców, nastąpiły w kwietniu 2020 roku i były podyktowane rozprzestrzenianiem się koronawirusa na świecie¹⁹.

W dalszej części artykułu zostaną przedstawione wyzwania i problemy, jakie czekają nowego władcę w polityce wewnętrznej i zagranicznej.

Polityka wewnętrzna: Oman 2040 – wyzwania i perspektywy

Wizja zakrojonych reform politycznych w różnych dziedzinach życia gospodarczo-polityczno-społecznego pojawiła się pierwszy raz w 1995 r., kiedy to ustanowiono dokument sięgający w przyszłość do 2020 r. (Oman Vision 2020). Głównym założeniem dokumentu było przeznaczenie dochodów z ropy nafto-

¹⁵ M. Valeri, *Simmering...*, op.cit., s. 1.

¹⁶ Ibidem, s. 8.

¹⁷ S. Shurafa, *Oman's Sultan Haitham addresses nation after end of 40 days of mourning for Sultan Qaboos*, <https://gulfnews.com/world/gulf/oman/omans-sultan-haitham-addresses-nation-after-end-of-40-days-of-mourning-for-sultan-qaboos-1.1582465134642> [dostęp: 30.04.2020].

¹⁸ R. Sheribi, *Oman Sultan order mass pardon*, <https://gulfnews.com/world/gulf/oman/oman-sultan-orders-mass-pardon-1.1582187839757> [dostęp: 30.04.2020].

¹⁹ K. Amir, *COVID-19: Oman's Sultan Haitham pardons 599 prisoners*, <https://gulfnews.com/world/gulf/oman/covid-19-omans-sultan-haitham-pardons-599-prisoners-1.70872106> [dostęp: 30.04.2020].

wej do 10 strategicznych sektorów państwowych, takich jak: produkcja, usługi transportowe i logistyczne, turystyka, rybołówstwo, górnictwo, ICT, edukacja, zdrowie, rolnictwo oraz środowisko. W szeroko zakrojonych planach było także wzmocnienie pozycji kobiet oraz utworzenie miejsc pracy w strategicznych sektorach państwowych tylko dla rodowitych Omańczyków²⁰. Jeszcze w 2019 roku władze Omanu deklarowały, że ponad 70% planów zawartych w Oman Vision 2020 zostało zrealizowanych, podczas gdy od kilku lat trwały prace nad kolejnym długofalowym planem rozwoju państwa – Oman Vision 2040²¹.

Wizja Omanu 2040 dla odmiany jest opracowana na najbliższe 20 lat, którą można sprowadzić do 4 głównych bloków tematycznych: społeczeństwo kreatywnych jednostek, konkurencyjna gospodarka, środowisko z ekologicznymi komponentami oraz odpowiedzialne jednostki państwowe. Do najważniejszych, 12 narodowych priorytetów należą: edukacja, zdrowie, tożsamość narodowa i dziedzictwo kulturowe, polityka socjalna, przywództwo gospodarcze i zarządzanie, zróżnicowanie gospodarcze i stabilność fiskalna, rynek pracy, sektor prywatny (inwestycje i międzynarodowa współpraca), rozwój muhafaz (gubernatorstw), środowisko i zasoby naturalne, legislacja, administracja państwowa²².

Strategia rozwoju państwa koncentruje się przede wszystkim na rozwoju technologii, innowacji oraz wiedzy, które w przyszłości mogłyby stać się ogniwem rozwoju dla pozostałych sektorów: turystyki, edukacji, produkcji (przemysł naftowy oraz gazowy). Celem władz Omanu jest przekształcenie gospodarki w tę opartą na innowacjach i nowych technologiach, zdolną konkurować na światowych rynkach²³.

Sułtanat Omanu posiada wyjątkowo młode społeczeństwo, bo aż 52% ludności stanowią osoby poniżej 29. roku życia, podczas gdy zaledwie 2,6% ogółu społeczeństwa to osoby powyżej 65. roku życia²⁴. Oman boryka się z kilkoma problemami natury ekonomicznej, wśród których istotne miejsce zajmuje bezrobocie. Skalę zjawiska obrazuje poniższa tabela:

²⁰ *Wrapping up Vision 2020, solidifying Vision 2040*, <https://www.thebusinessyear.com/oman-2019/wrapping-up-vision-2020-solidifying-vision-2040/focus> [dostęp: 30.04.2020].

²¹ *70 per cent of Oman vision 2020 goals achieved, says top official*, <https://timesofoman.com/article/2080643/oman/70-per-cent-of-oman-vision-2020-goals-achieved-says-top-official> [dostęp: 30.04.2020].

²² *Oman Vision 2040*, <https://www.2040.om/wp-content/uploads/2020/02/Oman2040Vision-Document-%E2%80%93-Arabic-FinalENC.pdf> [dostęp: 30.04.2020].

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Statistical Yearbook 2018, Sultanate of Oman*, https://ncsi.gov.om/Elibrary/LibraryContentDoc/bar_Statistical%20Year%20Book%202018_a8b32d59-cdc9-4987-ba29-1e7ce78d5cca.pdf [dostęp: 30.04.2020].

Tab. 1. Bezrobocie w Omanie wśród dorosłych i młodych (15–24) w latach 2011–2019²⁵

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Dorośli	4,62%	4,53%	4,35%	3,89%	3,63%	3,27%	3,02%	2,86%	2,67%
Młodzi 15–24	14,51%	14,5%	14,91%	14,82%	15,03%	13,89%	13,39%	13,16%	13,18%

Bezrobocie wśród Omańczyków wciąż jest dużym problemem. Analizując wyniki, warto zauważyć, że bezrobocie wśród dorosłych cyklicznie, z roku na roku, ulega zmniejszeniu. Odwrotną sytuację pokazują wyniki bezrobocia wśród młodych Omańczyków (pomiędzy 15–24 rokiem życia), gdzie liczby ulegają wahaniom. W analizowanym okresie najwyższe bezrobocie przypada na 2015 r. (15,03%), natomiast najniższe na 2018 r. (13,16%). Dwucyfrowy wynik bezrobocia wśród młodych to wciąż niepokojąca przestroga dla kraju, z którym władza mierzy się już od kilku lat. Temat bezrobocia był już poruszany podczas zamieszek Arabskiej Wiosny w 2011 r. Mimo że protesty nie kwestionowały obecnego systemu politycznego Omanu, to obywatele protestowali przeciwko korupcji wśród elity państwowej oraz braku miejsc pracy i wsparcia finansowego. Ówczesny sułtan Kabus deklarował utworzenie 50 000 nowych miejsc pracy²⁶.

Plany stworzenia nowych miejsc pracy dotyczyły w głównej mierze branży turystycznej. W tym aspekcie wzorowano się na rozwiązaniach wprowadzonych w sąsiednich Zjednoczonych Emiratach Arabskich, gdzie z jednego z 7 emiratów, Dubaju, utworzono atrakcję turystyczną, która pozwoliła zorganizować miejsca pracy w restauracjach, hotelach, agencjach obsługi turystycznej czy wypożyczalni samochodów. Władze Omanu przewidywały utworzenie podobnej atrakcji turystycznej określanej jako Blue City, położonej w północnej części kraju nad Zatoką Omańską, w mieście Suhar. Projekt był wyceniany na 15 bilionów dolarów i szacował przyjęcie ok. 200 000 turystów²⁷. Procentowe wpływy do budżetu państwa z sektora turystycznego są na razie bardzo minimalne z tendencją wzrostową, co pokazuje poniższa tabela, pomimo niepowodzenia projektu Blue City²⁸.

²⁵ The World Bank, *Total unemployment in Oman*, <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?contextual=default&end=2019&locations=OM&start=2011&view=chart>, The World Bank, *Total youth unemployment in Oman (age 15–24)*, <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.1524.ZS?end=2019&locations=OM&start=2011> [dostęp: 30.04.2020].

²⁶ J.E. Peterson, *The solitary...*, op.cit., s. 328.

²⁷ J.E. Peterson, *Oman...*, op.cit., s. 104.

²⁸ K.C. Ulrichsen, *What's next for Oman following Sultan Qaboos' death?*, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/01/oman-death-sultan-qaboos-economy-haitham-tariq.html> [dostęp: 30.04.2020].

Tab. 2. Procentowy udział branży turystycznej dla PKB²⁹

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Turystyka	1,9%	2,0%	2,1%	2,1%	2,7%	2,8%	2,6%	Brak danych	Brak danych

Oman Vision 2040 nie precyzuje, jak miałby wyglądać rozwój tego sektora, wspomina jedynie o szacowanym udziale sektora nienaftowego, czyli nieobejmującego surowców nieodnawialnych, takich jak: ropa naftowa czy gaz ziemny (o tym będzie mowa w dalszej części artykułu). Udział sektora nienaftowego dla PKB jest obecnie na poziomie 71% (2017), ale prognozuje się, że w kolejnych latach jego udział będzie wzrastał do prawie 84% (2030), a nawet do blisko 92% (2040). Sektor turystyczny jest dla władz Omanu na tyle istotny, że postanowiono opracować odrębny plan w tym celu. Przyjęta w 2016 r. „Strategia turystyczna Omanu” zakłada stworzenie miejsc pracy dla 530 000 ludzi, mobilizację i wzrost inwestycji, a także zwiększenie procentowego udziału branży turystycznej w budżecie państwa do 6, a nawet 10%. Strategia zakłada, że państwo przyjmie ponad 11 milionów turystów z Europy (Niemcy, Francja, Wielka Brytania), Azji (Indie) oraz Bliskiego Wschodu (Arabia Saudyjska i Zjednoczone Emiraty Arabskie). Cele dokumentu są również wyznaczone na 2040 r. Założenia dokumentu przewidują, że około 70% Omańczyków znajdzie pracę w sektorze turystycznym, z czego 85% na wysokich stanowiskach dyrektorów czy managerów, 90% na średnim szczeblu zawodowym, a 51% w zawodach podstawowych związanych z wykonywaniem prac fizycznych³⁰. Takie założenie jest spójne z polityką omanizacji, która zakłada podejmowanie pracy na konkretnych stanowiskach i w konkretnych sektorach tylko przez Omańczyków³¹. Dodatkowo w Oman Vision 2040 czytamy, że władze państwa chcą wzmocnić sektor prywatny poprzez zwiększenie udziału w nim Omańczyków. Według danych zawartych w dokumencie do tej pory rodowitych Omańczyków pracujących w sektorze prywatnym było blisko 12% (dane za 2016 r.). W przyszłości ten wskaźnik ma ulec wzrostowi i prognozuje się, że wzrośnie do 35% w 2030 r. oraz do 40% w 2040 r.³²

Problem bezrobocia wśród młodych Omańczyków ma dodatkowo wspierać pochylenie się nad stanem edukacji i jej jakości, dostosowanej do potrzeb

²⁹ *Statistical...*, op.cit., s. 465–466.

³⁰ *Oman Tourism Strategy*, https://omantourism.gov.om/wps/wcm/connect/mot/4bd8ab5a-f376-44b0-94f0-812a31bd0b99/ENGLISH+EXECUTIVE+SUMMARY+.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=4bd8ab5a-f376-44b0-94f0-812a31bd0b99 [dostęp: 30.04.2020].

³¹ J.E. Peterson, *Oman...*, op.cit., s. 101.

³² *Oman Vision...*, op.cit.

rynku pracy. W Oman Vision 2040 szczególną rolę zajmuje tematyka uniwersytetów. Uniwersytet Sułtana Kabusa, jako jedyny z omańskich uczelni wyższych, znajduje się na liście 500 najlepszych uniwersytetów na świecie. Pozycja uniwersytetu Sułtana Kabusa lokowała się na 451–460 miejscu w 2017 i w 2018 r., na 450 miejscu w 2019 r., a w 2020 r. już na 379 miejscu³³. To sukces władz Omanu, które planowały, że w 2030 i 2040 r. Uniwersytet znajdzie się wśród 300 najlepszych uczelni na świecie. Oprócz tego w planach jest też podwyższenie renomy innych uczelni omańskich, tak by na liście najlepszych 500 uczelni wyższych znalazły się 3 uniwersytety w 2030 r., natomiast 4 w 2040 r.³⁴.

Kolejnym wyzwaniem, przed którym stoi Oman, są kończące się rezerwy surowców naturalnych, takich jak ropa naftowa czy gaz ziemny. Zasoby sułtanatu w źródła nieodnawialne nigdy nie były tak bogate jak pozostałych krajów Zatoki Perskiej. Malejący przychód z ropy naftowej został przedstawiony w poniższej tabeli.

Tab. 3. Procent dochodów z ropy naftowej i gazu ziemnego dla PKB³⁵

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ropa naftowa	46,19%	42,76%	40,90%	35,90%	21,24%	18,15%	21,80%	Brak danych	Brak danych
Gaz ziemny	3,62%	3,96%	4,03%	3,65%	2,55%	1,50%	1,63%	Brak danych	Brak danych

Dane ujęte w Oman Vision 2040 przyjmują inne wartości, gdzie sektor naftowy jest szacowany na 39% (2017). Władze Omanu są świadome spadków udziału sektora naftowego dla PKB i prognozują, że w kolejnych latach będzie to 16,1% (2030), a nawet zaledwie 8,4% (2040) Malejący dochód wymusza na władzy poszukiwanie źródeł dochodu w zupełnie innych sektorach. Ponadto sprawę komplikuje epidemia koronawirusa. Utrudnienia w funkcjonowaniu kontraktów handlowych doprowadziły do nadwyżki tego surowca na światowych rynkach, a jednocześnie do spadku wartości ropy. Cena surowca osiągnęła wartość ujemną³⁶.

³³ Ranking uczelni, *Quacquarelli Symonds Ranking of World* [dostęp: 30.04.2020].

³⁴ *Oman Vision...*, op.cit.

³⁵ The World Bank, *Oil rents in Oman*, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PETR.RT.ZS?end=2018&locations=OM&start=2011> [dostęp: 30.04.2020].

³⁶ S. Tobben, *Oil for less than nothing? Here's how that happened*, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-04-20/negative-prices-for-oil-here-s-what-that-means-quicktake> [dostęp: 30.04.2020].

Wszystkie wspomniane czynniki wpływają negatywnie na ogólny poziom tempa wzrostu gospodarczego, który od 2011 roku podlega ciągłym wahaniom. Warto zauważyć, że od 2017 roku sytuacja gospodarcza Omanu nie wygląda korzystnie, w 2020 roku przyjmuje nawet wartość ujemną, co obrazuje poniższa tabela:

Tab. 4. Realny wzrost PKB³⁷

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
GDP	2,6%	9,1%	5,1%	1,4%	4,7%	4,9%	0,3%	1,8%	0,5%	-2,8%

W Oman Vision 2040 władze wyliczają, że realny wzrost PKB utrzymywał się na poziomie 3,6% (uśredniona wartość za lata 2010–2017) i prognozuje się, że w kolejnych latach wzrośnie do 5% zarówno w 2030, jak i 2040 r.³⁸

Polityka zagraniczna sułtanatu Omanu

Sułtan Haitham dziedziczy po swoim poprzedniku politykę neutralności w wymiarze regionalnym i międzynarodowym. Sułtan Kabus był uosobieniem mediatora w kontaktach zagranicznych, niejednokrotnie Oman był określany „Szwajcarią” Bliskiego Wschodu. Sułtanat utrzymywał dobre stosunki z Izraelem, Stanami Zjednoczonymi oraz Wielką Brytanią, a w regionie z Iranem³⁹. Rozwijająca się współpraca z państwem ajatollahów stawiała Oman jako pośrednika pomiędzy relacjami Iranu a pozostałymi krajami Zatoki Perskiej. Relacje z Islamską Republiką Iranu były tymi o szczególnym charakterze z kilku historycznych powodów. Po pierwsze, Iran wraz z Wielką Brytanią przyczynił się do zdobycia władzy przez sułtana Kabusa w 1970 r., interweniując podczas wojny domowej w Omanie. Po drugie, Iran wykazał się zaangażowaniem militarnym razem z Wielką Brytanią podczas wojny w Zufarze, omańskim gubernatorstwie przy granicy z Jemenem, w latach 1962–1976. Było to znamienne, biorąc pod uwagę, że kraje Zatoki Perskiej nie wykazały się inicjatywą za wyjątkiem niewielkiej pomocy ze strony Jordanii. Sułtan Kabus był oskarżany o wciąganie Iranu w sprawy arabskie, ale władca odpierał stawiane mu zarzuty. Tłumaczył, że miał pełne prawo poprosić Iran o wsparcie, z uwagi na

³⁷ International Monetary Fund, *GDP growth in Oman*, https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/OMN?year=2020 [dostęp: 30.04.2020].

³⁸ Ranking uczelni, *Quacquarelli Symonds Ranking of World* [dostęp: 30.04.2020].

³⁹ D. Ściślewska, *Polityka zagraniczna małych państw Zatoki Perskiej*, [w:] *Wprowadzenie do polityki zagranicznej muzułmańskich państw Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej*, red. M. Woźniak-Bobińska, A.M. Solarz, Warszawa 2018, s. 279–280.

sąsiedzkie położenie i wspólną muzułmańską historię obydwu krajów. Oman nigdy nie pozostał dłużny względem Islamskiej Republiki Iranu, chociaż podczas długoletniej wojny irańsko-irackiej nie opowiedział się po żadnej ze stron. Oman zachował pozycję neutralną, popierając wszystkie inicjatywy dążące do rozejmu i zakończenia konfliktu. W XXI wieku sułtan Kabus pełnił rolę mediatora pomiędzy USA i Iranem podczas negocjacji porozumienia nuklearnego, ostatecznie zawartego wraz z innymi członkami układu, Rosją, Wielką Brytanią, Francją, Niemcami, Chinami, w 2015 r. Umowa zawarta za czasów administracji Baracka Obamy została zakwestionowana i zerwana przez kolejnego prezydenta USA, Donalda Trumpa. Decyzja amerykańskiego prezydenta doprowadziła do nałożenia sankcji gospodarczych na Iran. Sankcje gospodarcze, które skutkowały m.in. zakończeniem interesów handlowych amerykańskich przedsiębiorstw w Iranie, doprowadziły do deklaracji strony irańskiej o zerwaniu porozumienia nuklearnego. Islamska Republika Iranu nie będzie respektować przepisów dotyczących wzbogacania uranu⁴⁰. Pogarszające się stosunki amerykańsko-irańskie mogą okazać się areną wpływu sułtana Haithama.

Kolejną kwestią jest tocząca się od 2015 r. wojna domowa w sąsiednim dla Omanu Jemenie. Trwająca rebelia jeszcze bardziej podsyca trwającą rywalizację o przywództwo w regionie pomiędzy Arabią Saudyjską a Iranem. Lokalne grupy i ruch Huti wspiera Iran, natomiast po przeciwnej stronie stoi koalicja pod przywództwem Arabii Saudyjskiej. Mimo że Oman jest członkiem Rady Współpracy Zatoki Perskiej, to wyłamał się z koalicji państw, przyjmując postawę neutralną i dyplomatyczną. To nie poprawia specyficznych relacji Arabii Saudyjskiej z Omanem, gdzie dominujący skrajny wahhabizm niechętnie spogląda w kierunku ibadyckiego sułtanatu⁴¹.

Podzielone politycznie zostają także państwa naftowe wchodzące w skład Rady Współpracy Zatoki Perskiej. W 2017 r. rozgorzał ponownie konflikt dyplomatyczny pomiędzy kilkoma krajami arabskimi a Katar. Poprzedni kryzys miał miejsce w 2014 r. i zakończył się zaledwie po pół roku trwania. Obecny kryzys został zainicjowany przez Arabię Saudyjską, do której dołączyły inne kraje RWZP, takie jak: Bahrajn, Zjednoczone Emiraty Arabskie, a spoza wspólnoty, Egipt oraz Jemen. Bezpośrednim powodem kryzysu było oskarżenie Kataru o podsycanie konfliktu na Bliskim Wschodzie oraz wspieranie terroryzmu. Wśród realnych czynników dodaje się także chęć osiągnięcia przywództwa w regionie przez Arabię Saudyjską i proirańską politykę Kataru. Analitycy

⁴⁰ M. Shamshiri-Fard, *Why Oman loves Iran*, <https://foreignpolicy.com/2020/01/16/sultan-qaboos-oman-loves-iran-shah/> [dostęp: 30.04.2020].

⁴¹ G. Cafiero, T. Karasik, *Can Oman's stability outlive sultan Qaboos?*, 2016, s. 10.

spraw bliskowschodnich przewidywali, że kryzys z 2017 r. nie będzie trwał długo, ale na razie nic na to nie wskazuje⁴². Poza konfliktem dyplomatycznym z Katarom znajdują się Oman oraz Kuwejt, oficjalnie deklarujące się jako państwa neutralne w konflikcie.

Wnioski

Nowy władca Omanu będzie przez następne lata walczył z problemami ekonomicznymi kraju, jakim jest wzrastający współczynnik bezrobocia, zwłaszcza wśród młodych ludzi, a także kończące się rezerwy surowców nieodnawialnych, czy spadki cen ropy naftowej. Wydaje się, że pierwsze kroki zostały podjęte poprzez ustanowienie draftu długofalowej strategii rozwoju kraju Oman Vision 2040 i plany dywersyfikacji gospodarki. Pytaniem otwartym pozostaje, z jakim skutkiem będzie wdrażana wizja w kolejnych latach. Niezależnie od tego sułtan Haitham będzie walczył z kolejnym problemem, nieznanym wirusem Covid-19, którego wymierne skutki odczują wszystkie państwa świata. Na ten moment w sułtanacie Omanu potwierdzonych jest 2568 przypadków zakażonych koronawirusem oraz 12 ofiar śmiertelnych [aktualizacja 3.05.2020], co na tle pozostałych krajów wchodzących w skład Rady Współpracy Zatoki Perskiej jest wynikiem najkorzystniejszym⁴³. Niewykluczone, że Oman będzie zmuszony do rewizji swoich planów gospodarczych. W wymiarze politycznym, na arenie międzynarodowej, nowy sułtan będzie musiał znaleźć swoje miejsce pomiędzy rywalizującą o rolę lidera w regionie Arabią Saudyjską oraz Iranem, biorąc pod uwagę, że w przeszłości kraje arabskie wymagały od Omanu większej współpracy, na niekorzyść Iranu. Pogarszające się stosunki polityczne pomiędzy Waszyngtonem a Teheranem mogą pośrednio wpłynąć na relację USA i Omanu. Jednak z całą stanowczością należy podkreślić, że w tym trudnym czasie Oman pozbył się innego ciężącego na nim przez kilka lat problemu, czyli potencjalnego kryzysu sukcesyjnego.

⁴² P. Sasnal, *Komentarz PISM: Arabski kryzys dyplomatyczny*, https://www.pism.pl/publikacje/Komentarz_PISM_Arabski_kryzys_dyplomatyczny [dostęp: 30.04.2020].

⁴³ Koronawirus w krajach Rady Współpracy Zatoki Perskiej potwierdzone przypadki/osoby zmarłe: Arabia Saudyjska – 25459/176, Bahrajn – 3 284/8, Katar – 14872/12, Kuwejt – 4619/33, Zjednoczone Emiraty Arabskie – 13599/119; *COVID-19 Dashboard by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU)*, <https://gisanddata.maps.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html?fbclid=IwAR0fKx98Q4wOveP56x37iqly6AohGpPTOpieua5yC1dXMhwxh9C2LaOHg#/bda7594740fd40299423467b48e9ecf6> [dostęp: 3.05.2020].

Bibliografia

Literatura podstawowa

- Cafiero G., Karasik T., *Can Oman's stability outlive sultan Qaboos?*, 2016.
- Davidson C.M., *After the sheikhs. The coming collapse of the Gulf Monarchies*, Londyn 2015.
- Katz M.N., *Assessing the Political Stability of Oman*, 2004.
- Peterson J.E., *Oman faces the Twenty-First Century*, [w:] *Political Change in the Arab Gulf States: Stuck in Transition*, red. M.A. Tétreault, Londyn 2011.
- Peterson J.E., *The solitary sultan and the construction of the new Oman*, [w:] *Governance in the Middle East and North Africa*, red. A. Kadhim, Londyn–Nowy York 2013.
- Ścisłewska D., *Polityka zagraniczna małych państw Zatoki Perskiej*, [w:] *Wprowadzenie do polityki zagranicznej muzułmańskich państw Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej*, red. M. Woźniak-Bobińska, A.M. Solarz, Warszawa 2018.
- Valeri M., *Simmering unrest and succession challenges in Oman*, 2015.

Źródła internetowe

- Amir K., *COVID-19: Oman's Sultan Haitham pardons 599 prisoners*, <https://gulfnnews.com/world/gulf/oman/covid-19-omans-sultan-haitham-pardons-599-prisoners-1.70872106>.
- COVID-19 Dashboard by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU)*, <https://gisanddata.maps.arcgis.com/apps/ops-dashboard/index.html?fclid=IwAROfKx98O4wOveP56x37iqly6AohGpPTOpieuA5yC1dXMhwxhJ9C2LaOHg#/bda7594740fd40299423467b48e9ecf6>.
- International Monetary Fund, *GDP growth in Oman*, https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/OMN?year=2020.
- Oman's Constitution of 1996 with Amendments through 2011*, https://www.constituteproject.org/constitution/Oman_2011.pdf?lang=en.
- Oman Tourism Strategy*, https://omantourism.gov.om/wps/wcm/connect/mot/4bd8ab5a-f376-44b0-94f0-812a31bd0b99/ENGLISH+EXECUTIVE+SUMMARY+.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=4bd8ab5a-f376-44b0-94f0-812a31bd0b99.
- Oman Vision 2040*, <https://www.2040.om/wp-content/uploads/2020/02/Oman2040Vision-Document-%E2%80%93-Arabic-FinalENC.pdf>.
- Ranking uczelni, *Quacquarelli Symonds Ranking of World*.
- Sasnal P., *Komentarz PISM: Arabski kryzys dyplomatyczny*, https://www.pism.pl/publikacje/Komentarz_PISM__Arabski_kryzys_dyplomatyczny.
- Shamshiri-Fard M., *Why Oman loves Iran*, <https://foreignpolicy.com/2020/01/16/sultan-qaboos-oman-loves-iran-shah/>.
- Shariff O., *Sultan Haitham: Oman's new ruler has big shoes to fill*, <https://gulfnnews.com>.

com/opinion/op-eds/sultan-haitham-omans-new-ruler-has-big-shoes-to-fill-1.69054371.

Sheribi R., *Oman Sultan order mass pardon*, <https://gulfnews.com/world/gulf/oman/oman-sultan-orders-mass-pardon-1.1582187839757>.

Shurafa S., *Oman's Sultan Haitham addresses nation after end of 40 days of mourning for Sultan Qaboos*, <https://gulfnews.com/world/gulf/oman/omans-sultan-haitham-addresses-nation-after-end-of-40-days-of-mourning-for-sultan-qaboos-1.1582465134642>.

Shurafa S., *Will opened: Sultan Haitham Bin Tariq Al Said succeeds Sultan Qaboos of Oman*, <https://gulfnews.com/world/gulf/will-opened-sultan-haitham-bin-tariq-al-said-succeeds-sultan-qaboos-of-oman-1.1578723371083>.

Statistical Yearbook 2018, Sultanate of Oman, https://ncsi.gov.om/Elibrary/LibraryContentDoc/bar_Statistical%20Year%20Book%202018_a8b32d59-cdc9-4987-ba29-1e7ce78d5cca.pdf.

The World Bank, *Oil rents in Oman*, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PETR.RT.ZS?end=2018&locations=OM&start=2011>.

The World Bank, *Total youth unemployment in Oman (age 15–24)*, <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.1524.ZS?end=2019&locations=OM&start=2011>.

The World Bank, *Total unemployment in Oman*, <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?contextual=default&end=2019&locations=OM&start=2011&view=chart>.

Tobben S., *Oil for less than nothing? Here's how that happened*, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-04-20/negative-prices-for-oil-here-s-what-that-means-quicktake>.

Ulrichsen K.C., *What's next for Oman following Sultan Qaboos' death?*, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/01/oman-death-sultan-qaboos-economy-haitham-tariq.html>.

Wrapping up Vision 2020, solidifying Vision 2040, <https://www.thebusinessyear.com/oman-2019/wrapping-up-vision-2020-solidifying-vision-2040/focus>

70 per cent of Oman vision 2020 goals achieved, says top official, <https://timesofoman.com/article/2080643/oman/70-per-cent-of-oman-vision-2020-goals-achieved-says-top-official>.

Sultanate of Oman under the Rule of Haitham bin Tariq Al Said

Summary

Sultan Kabus will go down in the history of Oman as a country modernizer, an effective negotiator on the international stage and a ruler with the longest political seniority in the region. His 50-year rule raised questions about a worthy successor as a head of state. The purpose of the article is to

present the succession procedure in the Sultanate of Oman and the profile of the new Sultan, Haitham bin Tariq Al Said. In addition, the author indicate, the challenges facing the new sultan in internal and foreign policy. The link between them is the long-term development strategy of Oman Vision 2040 adopted by the Sultanate of Oman.

Keywords: sultanate, royal family, Oman, Middle East

Султанат Омана под руководством Хейсана бен Тарика Аль Саида

Резюме

Султан Кабус войдет в историю Омана как модернизатор страны, как эффективный дипломат на международной арене, а также правитель с самым длительным политическим стажем в регионе. Его пятидесятилетнее правление породило вопрос о достойном преемнике главы государства. Целью статьи является представление процедуры наследования в султанате Омана и фигуры султана Хейсана бен Тарика Аль Саида. Кроме того, автор обозначит главные проблемы, стоящие перед новым султаном во внутренней и внешней политике. Основным источником информации является принятая султанатом Омана долгосрочная стратегия развития государства Oman Vision 2040.

Ключевые слова: султанат, королевская семья, Оман, Ближний Восток